

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 330

Finanse

na rzecz zrównoważonego rozwoju

Gospodarka – etyka – środowisko

Redaktorzy naukowci

Leszek Dziawgo, Leszek Patrzalek

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-460-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Marcin Będzieszak: Opłaty za usługi i dochody własne jako źródło finansowania wybranych zadań w miastach wojewódzkich w Polsce	13
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczyk: Analiza wykorzystania kolektorów słonecznych do wytworzenia ciepłej wody użytkowej.....	22
Joanna Błach, Anna Doś: Zastosowanie modelu DuPonta w kontekście zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie – możliwości wykorzystania w praktyce polskich przedsiębiorstw	34
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Efektywność ekonomiczna przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu energetyki odnawialnej jako czynnik zrównoważonego rozwoju.....	42
Michał Buszko: Społeczna odpowiedzialność banków giełdowych – korzyści inwestycyjne z tytułu uczestnictwa w RESPECT Index	52
Beata Domańska-Szaruga: Konkurencyjność banków spółdzielczych jako partnerów lokalnych społeczności.....	63
Joanna Działo: Instytucje fiskalne a standardy etyczne w polityce fiskalnej ..	72
Beata Zofia Filipiak: Kierunki i skutki przekształceń lokalnej gospodarki odpadami komunalnymi w świetle zmian ustawowych	80
Monika Foltyn-Zarychta: Koncepcja zmniejszającej się w czasie stopy dyskonta w ocenie efektywności inwestycji publicznych o oddziaływaniach długoterminowych	89
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: Wpływy do budżetów gmin przy wprowadzeniu podatku dochodowego w indywidualnych gospodarstwach rolnych	99
Maria Magdalena Golec: Zrównoważony rozwój spółdzielni kredytowych w Polsce w oparciu o zasadę lokalności	108
Karolina Gwarda: Źródła finansowania zakupu zero- i niskoemisyjnych środków transportu publicznego w Polsce	116
Jerzy Gwizdała: Rola Banku Ochrony Środowiska SA w Warszawie w finansowaniu inwestycji w obszarze ochrony atmosfery.....	126
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Wykorzystanie podatku od nieruchomości dla zrównoważonego rozwoju miast na przykładzie Torunia	135
Agnieszka Jachowicz: Główne trendy w polityce podatkowej w krajach Unii Europejskiej w okresie kryzysu	148
Alicja Janusz: Przegląd istniejących i projektowanych rozwiązań w zakresie funduszy restrukturyzacyjnych sektora finansowego w Unii Europejskiej	157

Barbara Karlikowska: Ryzyko środowiska naturalnego a działalność przedsiębiorstw	165
Magdalena Klopott: Mechanizmy finansowania przyjaznego środowisku demontażu statków – fundusz recyklingowy.....	173
Lidia Kłos: Wiedza i świadomość ekologiczna studentów	182
Adam Kopiński: Taksonomia i zastosowanie metody Hellwiga w ocenie efektywności funduszy inwestycyjnych	192
Andrzej Koza: Finansowe instrumenty wsparcia samozatrudnienia osób niepełnosprawnych w Wielkiej Brytanii i Polsce	205
Grażyna Leśniewska: Sztuka zrównoważonego życia	214
Agnieszka Lorek: Lokalna polityka energetyczna w zrównoważonym rozwoju gmin śląskich	222
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Waluta wirtualna – moda, czy pieniądź przyszłości?.....	231
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Energia odnawialna i jej aspekty finansowe jako element zrównoważonego rozwoju Polski	239
Tomasz Piotr Murawski: Ocena działań społecznej odpowiedzialności biznesu – przegląd wybranych metod	248
Marta Musiał: Dylematy zarządzania finansami osobistymi w kontekście koncepcji solidarności międzypokoleniowej.....	258
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Zarządzanie finansami w samorządzie gminnym wobec wyzwań nowego zarządzania publicznego.....	266
Teresa Orzeszko: Miejsce edukacji finansowej społeczeństwa w strategii społecznej odpowiedzialności biznesu krajowych banków giełdowych w Polsce	274
Agnieszka Parlińska: Wybrane aspekty zadłużania się samorządów gminnych w Polsce	284
Andrzej Parzonko: Przewidywalność i stabilizacja cen mleka jako czynnik zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolniczych i przedsiębiorstw przetwórczych.....	293
Monika Pettersen-Sobczyk: Modele biznesowe banków w kontekście koncepcji zrównoważonego rozwoju	301
Dariusz Piotrowski: Wartości islamu a koncepcja zrównoważonego rozwoju	308
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Transakcyjne wykluczenie finansowe w Polsce w świetle badań empirycznych.....	316
Adriana Przybyszewska: Determinanty przedsiębiorczości kobiet na przykładzie wybranych krajów	326
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Rozwój kanału <i>direct</i> na polskim rynku ubezpieczeń	336
Adam Reczuch: Wykluczenie finansowe osób młodych w perspektywie założenia nowego gospodarstwa domowego	344

Robert Skikiewicz: Bariery w działalności instytucji finansowych na tle zmian sytuacji gospodarczej Polski	352
Beata Skubiak: Wpływ kryzysu finansowego i gospodarczego na rozwój zrównoważony, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji społecznych.....	361
Sylwia Słupik: Proekologiczne strategie rozwoju przedsiębiorstw województwa śląskiego.....	369
Małgorzata Solarz: Ochrona konsumenta a wykluczenie finansowe stanowiące wynik niewłaściwego zarządzania ryzykiem finansowym codzienności	378
Anna Spoz: E-faktury – nowinka technologiczna czy upowszechniający się sposób dokumentowania transakcji gospodarczych	387
Joanna Stawska: Znaczenie <i>policy mix</i> dla działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w kontekście zrównoważonego rozwoju.....	397
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Rozwój zrównoważony miast jako szansa dla prywatnych inwestycji na przykładzie aglomeracji azjatyckich.....	406
Paulina Szulc-Fischer: Proekologiczne inicjatywy klastrowe	414
Magdalena Ślebocka: Fundusze unijne dla zrównoważonego rozwoju – bariery w pozyskiwaniu i rozliczaniu na przykładzie gmin województwa łódzkiego.....	424
Aneta Tylman: Obszary badań prawno-finansowych zrównoważonego rozwoju – próba identyfikacji	432
Piotr Urbanek: Standardy etyczne polityki wynagradzania kadry kierowniczej w bankach w okresie kryzysu finansowego – próba oceny.....	439
Tomasz Uryszek: Międzypokoleniowa redystrybucja długu publicznego na przykładzie krajów Unii Europejskiej	448
Julia Anna Wachowska: Rynek kredytów mieszkaniowych w Polsce – studium analityczne	458
Damian Walczak: Solidaryzm społeczny a uprawnienia emerytalne grup uprzywilejowanych.....	468
Marcelina Więckowska: Inwestorzy instytucjonalni na rynku inwestycji w energię odnawialną	477
Paweł Witkowski: Ryzyko węglowe – koncepcja i pomiar.....	486
Bogdan Włodarczyk: Tworzenie oferty bankowej z wykorzystaniem bankowości elektronicznej	495
Justyna Zabawa: Zarządzanie kapitałem ludzkim we współczesnych bankach w kontekście ich ekologicznej odpowiedzialności	503
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Reklamy bankowe – między manipulacją a faktyczną potrzebą klientów.....	511

Summaries

Marcin Będzieszak: User charges and own-source revenues as sources of financing selected tasks in voivodeship cities in Poland	21
Renata Biadacz, Kazimierz Juszczak: Analysis of the use of solar collectors to produce hot water	33
Joanna Blach, Anna Doś: The application of the DuPont model in the context of corporate environmental management – evidence from the Polish companies	41
Iwetta Budzik-Nowodzińska: Economic effectiveness of investments related to the renewable energy sources as a factor of sustainable development...	51
Michał Buszko: Corporate Social Responsibility of stock exchange listed banks – investing profits due to participation in RESPECT Index.....	62
Beata Domańska-Szaruga: Competitiveness of cooperative banks as local community partners	71
Joanna Działo: Fiscal institutions and ethical standards in fiscal policy.....	79
Beata Zofia Filipiak: Directions and consequences of the transformation of local economy of municipal waste in the light of changes in the laws.....	88
Monika Foltyn-Zarychta: The concept of time-declining discount rate in the appraisal of public projects with long-term effects	98
Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka: The proceeds to municipalities with the introduction of income tax in individual farms.....	107
Maria Magdalena Golec: Sustainable development of Polish credit cooperatives based on the principle of localness.....	115
Karolina Gwarda: Sources of funding the purchase of zero- and low carbon means of public transport in Poland	125
Jerzy Gwizdała: The role of the environment protection bank JSC in Warsaw in financing investment in the protection of the atmosphere	133
Agnieszka Huterska, Robert Huterski: Application of property tax in sustainable development of towns with town of Toruń as an example.....	147
Agnieszka Jachowicz: Main trends in tax policy in the European Union states in the times of crisis	156
Alicja Janusz: The review of existing and anticipated solutions for the financial sector restructuring funds in the European Union	164
Barbara Karlikowska: Natural environment risk and activities of enterprises	172
Magdalena Klopott: Financing mechanisms of the environmentally friendly ship dismantling – case of recycling fund	181
Lidia Klos: Environmental knowledge and awareness of students.....	191
Adam Kopiński: Taxonomy and application of Hellwig’s method for assessing the effectiveness of investment funds	204
Andrzej Koza: Financial instruments of disabled people self-employment support in Great Britain and Poland	213

Grażyna Leśniewska: Art of sustainable life	221
Agnieszka Lorek: Local energy policy for the sustainable development of the Silesian communities	230
Agnieszka Łukasiewicz-Kamińska: Digital currency – temporary trend or money of future?	238
Ireneusz Miciuła, Krzysztof Miciuła: Renewable energy and its financial implications as a component of sustainable development of Poland	247
Tomasz Piotr Murawski: An evaluation of Corporate Social Responsibility – review of chosen methods	257
Marta Musiał: Personal finance management dilemmas in the context of intergenerational solidarity concept	265
Bogdan Nogalski, Andrzej Kozłowski: Finance management in commune self-government in the face of challenges of new public management	273
Teresa Orzeszko: Importance of financial education of society in CSR strategy of domestic listed banks in Poland	283
Agnieszka Parlińska: Selected aspects of the indebtedness of municipalities in Poland	292
Andrzej Parzonko: Predictability and price stabilization of milk as a factor in the sustainable development of farms and food processing enterprises	300
Monika Pettersen-Sobczyk: Banks business models in the context of sustainable development concept	307
Dariusz Piotrowski: Values of islam and the concept of sustainable development	315
Michał Polasik, Anna Piotrowska: Empirical studies on transactional financial exclusion in Poland	325
Adriana Przybyszewska: Determinants of entrepreneurship of women based on selected countries	335
Eleonora Ratowska-Dziobiak: Development of the direct channel on the Polish insurance market	343
Adam Reczuch: Financial exclusion of young people in the perspective of establishment of a new household	351
Robert Skikiewicz: Barriers of activity of financial institutions against the background of changes in the economic situation of Poland	360
Beata Skubiak: The impact of economic and financial crisis on sustainable development with focus on social consequences	368
Sylvia Słupik: Ecological strategies for the development of Silesian Voivodeship enterprises	377
Małgorzata Solarz: Consumer protection vs. financial exclusion as a result of incorrect everyday financial risk management	386
Anna Spoz: E-invoices – technological novelty or a spreading method of documenting commercial transactions	396

Joanna Stawska: The importance of policy mix for investment activities of enterprises in the context of sustainable development	405
Marek Szturo, Joanna Tomczyk: Sustainable urban development as an opportunity for private investments on the example of Asian agglomerations.....	413
Paulina Szulc-Fischer: Pro-ecological cluster initiatives	423
Magdalena Ślebocka: EU funds for sustainable development – barriers in obtaining and accounting on the example of municipalities of Łódź Voivodeship.....	431
Aneta Tylman: Areas of legal and financial studies of sustainable development – an attempt to identify.....	438
Piotr Urbanek: Ethical standards of top executive’s remuneration policy in the banking sector during the financial crisis – attempt to assess	447
Tomasz Uryszek: Intergenerational redistribution of public debt. The example of European Union countries	457
Julia Anna Wachowska: Housing loans market in Poland – analytical project	467
Damian Walczak: Social solidarity and the pension rights of privileged groups	476
Marcelina Więckowska: Institutional investors in the renewable energy investment market.....	485
Paweł Witkowski: Carbon risk – concept and measurement	494
Bogdan Włodarczyk: Creation of banking offer using e-banking	502
Justyna Zabawa: Human capital management in contemporary banks, in the context of corporate eco-responsibility	510
Marika Ziemia, Krzysztof Świeszczak: Banking advertising – between a manipulation and a real customer need.....	520

Robert Skikiewicz

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

BARIERY W DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA TLE ZMIAN SYTUACJI GOSPODARCZEJ POLSKI

Streszczenie: W artykule przedstawiono charakterystykę kształtowania się podstawowych barier ograniczających prowadzenie działalności przez instytucje finansowe oraz dokonano oceny ich zmian na tle sytuacji gospodarczej Polski. Najczęściej występującą barierą była konkurencja ze strony firm krajowych. Na dalszych miejscach pod względem częstości występowania znalazły się: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej oraz konkurencja firm zagranicznych. Natężenie większości uwzględnionych w badaniu barier zmienia się wraz ze zmianą sytuacji gospodarczej kraju, co potwierdzają wyniki analizy korelacji. Siła zależności jest zróżnicowana. Poprawa sytuacji gospodarczej prowadzi w szczególności do rzadszego negatywnego oddziaływania na sytuację instytucji finansowych takich czynników, jak: niedostateczny popyt, niejasne i niespójne przepisy prawne, niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej.

Słowa kluczowe: instytucje finansowe, bariery działalności, sytuacja gospodarcza.

DOI: 10.15611/pn.2014.330.38

1. Wstęp

Rozwój instytucji finansowych zależy od przyjętych przez nie strategii rynkowych. O ostatecznych efektach prowadzonej działalności gospodarczej – osiągniętym udziale rynkowym oraz wyniku finansowym – decydują również w istotnym stopniu uwarunkowania zewnętrzne. Korzystne kształtowanie się czynników zewnętrznych oznacza, że rzadziej występują utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej i w konsekwencji mniejszy odsetek instytucji finansowych doświadcza występowania barier.

Celem artykułu jest określenie zależności między sytuacją gospodarczą kraju i natężeniem barier utrudniających działalność instytucjom finansowym. Prowadzone analizy empiryczne będą służyły weryfikacji głównej hipotezy badawczej, zakładającej, że poprawa sytuacji makroekonomicznej prowadzi do spadku częstości występowania barier prowadzenia działalności gospodarczej przez instytucje finansowe. Podstawę analiz będą stanowiły dane z badania realizowanego przez GUS w sektorze usług, dotyczące działu 64 sekcji K PKD, uwzględniającego finansową działalność

ność usługową, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszków emerytalnych¹. Dział ten obejmuje w szczególności usługi pośrednictwa pieniężnego (w tym działalność związaną z przyjmowaniem depozytów oraz udzielaniem kredytów), fundusze inwestycyjne, faktoring oraz leasing. Największy udział banków wśród jednostek świadczących usługi w ramach powyższej grupy sprawia, że ich sytuacja najsilniej wpływa na wyniki działu 64 otrzymywane przez GUS.

2. Ogólne uwarunkowania prowadzenia działalności przez instytucje finansowe

Na efekty działalności podmiotów gospodarczych oddziałują czynniki wewnętrzne (zasoby i umiejętności firmy) oraz zewnętrzne (otoczenie firmy). Powyższe grupy elementów rozpatrywane są podczas prowadzenia analizy strategicznej. W ramach otoczenia zewnętrznego można wyróżnić otoczenie przemysłowe, obejmujące dostawców, odbiorców, konkurentów i substytuty, a także makrootoczenie, które jest tworzone przez otoczenie ekonomiczne, społeczne, demograficzne, technologiczne, polityczno-prawne oraz globalne [Pierścionek 2003, s. 88-98].

W badaniu realizowanym przez GUS, w zestawie barier² ograniczających działalność podmiotów sektora usług, widoczne są wyraźne nawiązania do wymienionych elementów otoczenia zewnętrznego przedsiębiorstwa. Zestaw ten zawiera bowiem zarówno odnoszące się do konkurentów dwie bariery – konkurencja firm krajowych oraz konkurencja firm zagranicznych, jak i czynnik związany z odbiorcami usług – niedostateczny popyt. Ponadto wśród pozostałych barier można znaleźć nawiązania do otoczenia polityczno-prawnego (niejasne i niespójne przepisy prawne) oraz ekonomicznego (niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej, wysokie obciążenia na rzecz budżetu, trudności z uzyskaniem kredytu). Zestawu dopełniają związane z zasobami i umiejętnościami firmy elementy, takie jak: koszty zatrudnienia, niedobór wykwalifikowanych pracowników, niedobór powierzchni usługowej i/lub wyposażenia. Warto podkreślić również, że większość spośród wymienionych czynników zewnętrznych zaliczana jest do najważniejszych determinant rozwoju banków [Harasim 2005, s. 33].

Tempo wzrostu gospodarczego uznawane jest za główny czynnik o charakterze ogólnoeconomicznym, wpływający na działalność banków oraz innych instytucji finansowych [Calza, Gartner, Sousa 2001, s. 7-12]. Mechanizm oddziaływania sytuacji gospodarczej na poszczególne segmenty rynku oraz grupy instytucji finansowych jest jednak złożony i zróżnicowany.

W przypadku banków dobra koniunktura w gospodarce przynosi wzrost liczby i wartości udzielanych kredytów. Wraz z dalszą poprawą sytuacji gospodarczej

¹ Zestaw barier prowadzenia działalności jest identyczny w przypadku wszystkich wyodrębnionych grup podmiotów sektora usług. Rozwiązanie to sprawia, że nie są uwzględniane specyficzne czynniki wywierające wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej poszczególnych branż.

² Pełne zestawienie barier prowadzenia działalności zawarte jest w tabeli 1.

i zwiększaniem się wskaźnika inflacji podnoszone są stopy procentowe banku centralnego, które ograniczają zbyt silny wzrost akcji kredytowej [Alińska, Pietrzak (red.) 2012, s. 148-149; Albertazzi, Gambacorta 2006]. Wśród czynników decydujących o tempie rozwoju akcji kredytowej istotną rolę odgrywa również poziom ryzyka kredytowego, które w okresie dobrej koniunktury zmniejsza się i sprzyja rozwijaniu akcji kredytowej. Podczas złej koniunktury gospodarczej ryzyko kredytowe wzrasta i przyczynia się do ograniczania wartości nowo udzielanych kredytów [Pyka, Cichorska, Cichy 2012, s. 58-59]. Ze słabą koniunkturą w gospodarce i wzrostem ryzyka kredytowego związany jest także rosnący udział należności niespłaconych terminowo, oznaczający pogarszanie się jakości portfela kredytów [Książkowski 2013, s. 125-127; Miller, Noulas 1997, s. 505-510].

Zmiany sytuacji gospodarczej znajdują swoje odzwierciedlenie w kształtowaniu się popytu na usługi finansowe, w tym popytu na kredyty bankowe, a ponadto wpływają na podaż depozytów [Garczarczyk, Skikiewicz 2009, s. 69-77]. Na konkurencyjnym rynku usług finansowych niedostateczny popyt oraz nasilająca się walka konkurencyjna o klienta oznaczają częstsze występowanie ograniczeń planowanego rozwoju instytucji finansowych [Pietrzak 2003, s. 56-58; Korenik 2002, s. 170-171]. W konsekwencji słabsza koniunktura gospodarcza, a wraz z nią pogorszenie sytuacji poszczególnych instytucji finansowych, może prowadzić do częstszego postrzegania występowania barier ograniczających prowadzoną przez nie działalność.

3. Metodyka analiz i przebieg procesu badawczego

Przeprowadzone analizy zostały oparte na danych z badań GUS prowadzonych metodą testu koniunktury w sektorze usług oraz danych statystycznych dotyczących kształtowania się stopy wzrostu PKB w Polsce. W części poświęconej kształtowaniu się barier działalności instytucji finansowych oparto się na danych miesięcznych za okres od stycznia 2004 r. do września 2013.

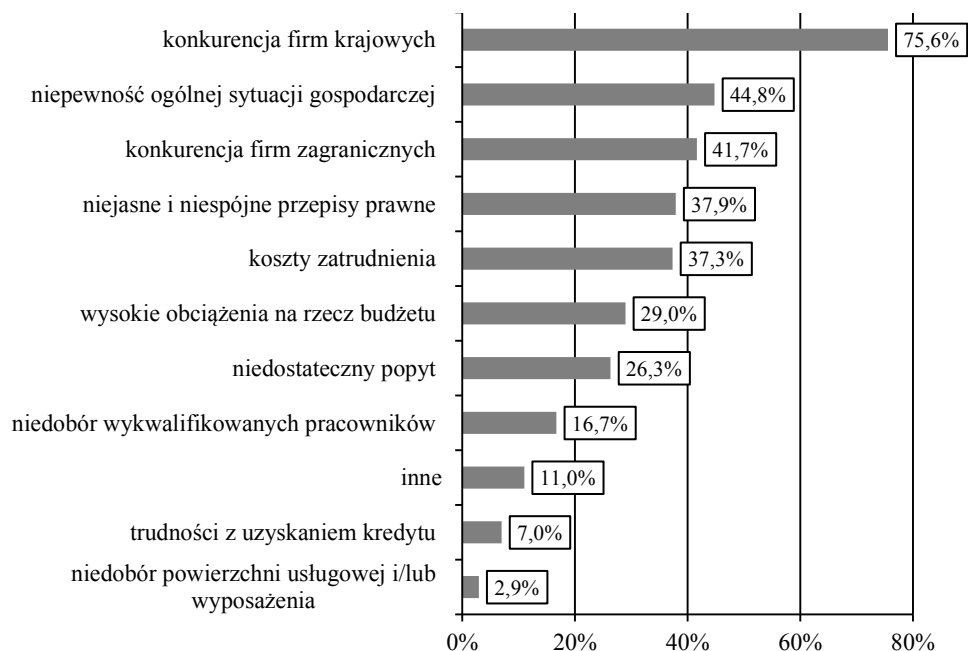
Przy dokonywaniu oceny zależności między sytuacją gospodarczą oraz częstością występowania poszczególnych barier konieczne było przekształcenie danych miesięcznych z badania metodą testu koniunktury do postaci kwartalnej. Wartości dla każdego kwartału zostały wyznaczone jako średnie z wartości dla trzech miesięcy danego kwartału. Otrzymane dane obejmują okres od I kw. 2004 do III kw. 2013 r.³ Następnie porównano kształtowanie się barier oraz stopy wzrostu PKB, a siłę i kierunek zależności oceniono na podstawie analizy korelacji. Określona została również przeciętna częstość występowania poszczególnych barier w okresach o niskim, średnim oraz wysokim tempie rozwoju gospodarczego⁴.

³ Ograniczenie zakresu czasowego analiz do III kw. 2013 r. wynikało z dostępności danych dotyczących stopy wzrostu PKB.

⁴ Przy wyodrębniania okresów o wysokim, średnim oraz niskim tempie wzrostu gospodarczego oparto się na wartościach kwartyli 1 i 3. Kwartały, w trakcie których stopa wzrostu PKB kształtowała się poniżej kwartyli 1 (2,55%), przypisano do okresów niskiego tempa rozwoju gospodarczego. Z kolei

4. Kształtowanie się barier prowadzenia działalności w okresie styczeń 2004 – wrzesień 2013

Spośród jedenastu barier prowadzenia działalności zdecydowanie najczęściej przedstawiciele instytucji finansowych wskazywali konkurencję firm krajowych. Doświadczało jej przeciętnie 75,6% instytucji finansowych, przy czym w poszczególnych miesiącach sytuacja zmieniała się i w najkorzystniejszym okresie bariera ta stanowiła problem dla 51,5% jednostek, a w okresie najtrudniejszym aż dla 91,7%.

Rys. 1. Częstość występowania barier prowadzenia działalności przez instytucje finansowe w okresie styczeń 2004 – wrzesień 2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Przeciętnie o około połowę mniej liczna była grupa instytucji finansowych, doświadczających występowania czterech dalszych barier – niepewności sytuacji gospodarczej kraju (44,8%), konkurencji firm zagranicznych (41,7%), niejasnych i niespójnych przepisów prawnych (37,9%) oraz kosztów zatrudnienia (37,3%) (rysunek 1).

kwartały, podczas których przekroczona została wartość kwartyła 3 (6,05%), zostały przypisane do okresów wysokiego tempa rozwoju gospodarki. Pozostałe kwartały sklasyfikowano do okresów średniego tempa rozwoju gospodarczego.

Bardzo niewielką grupę stanowiły instytucje, dla których ważnym utrudnieniem rozwoju działalności był niedobór powierzchni usługowej i/lub wyposażenia. Przeciennie tylko 2,9% jednostek doświadczało tego problemu. Maksymalny odsetek wskazań tej bariery nigdy nie przekraczał 12,6%.

5. Tempo wzrostu gospodarczego a częstość występowania barier działalności w okresie I kw. 2004 – III kw. 2013

Wśród czynników utrudniających prowadzenie działalności większość instytucji finansowych wykazuje związek z sytuacją w całej gospodarce. Przeprowadzona analiza korelacji potwierdza silną i umiarkowaną ujemną zależność między stopą wzrostu PKB oraz częstością występowania takich barier, jak: niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej, niejasne i niespójne przepisy prawne, niedostateczny popyt oraz inne (tabela 1). Wraz z poprawą sytuacji ogólnogospodarczej czynniki te utrudniają prowadzenie działalności coraz mniejszej grupie instytucji finansowych. Z kolei pogorszenie kondycji gospodarki związane jest z częstszym ich występowaniem.

Tabela 1. Współczynniki korelacji między stopą wzrostu PKB i częstością występowania barier prowadzenia działalności dla instytucji finansowych w okresie I kwartał 2004 - III kwartał 2013

Bariery prowadzenia działalności	Współczynnik korelacji Pearsona
Inne	-0,70***
Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej	-0,69***
Niejasne i niespójne przepisy prawne	-0,57***
Niedostateczny popyt	-0,54***
Konkurencja firm krajowych	0,36**
Niedobór wykwalifikowanych pracowników	0,30*
Wysokie obciążenia na rzecz budżetu	-0,30*
Koszty zatrudnienia	-0,29*
Trudności z uzyskaniem kredytu	0,18
Konkurencja firm zagranicznych	-0,18
Niedobór powierzchni usługowej i/lub wyposażenia	-0,01

Zależności istotne statystycznie przy poziomie istotności

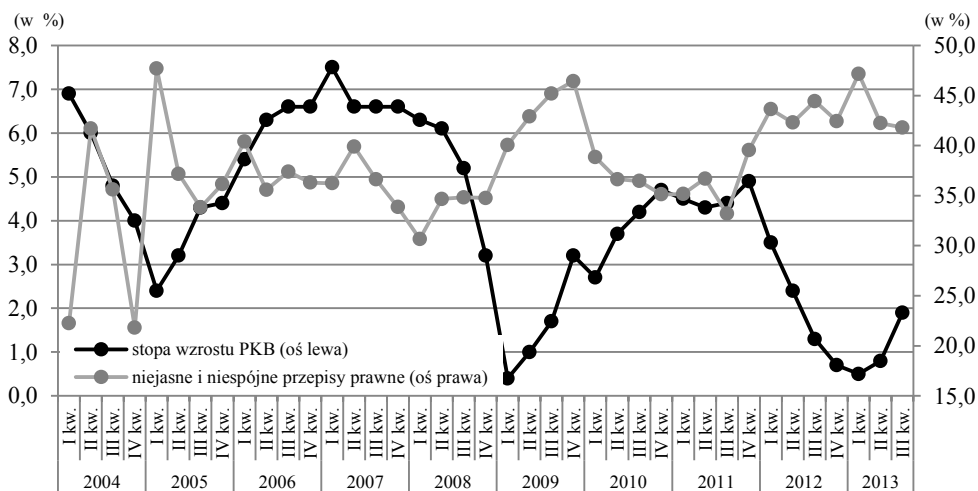
*** $-\alpha = 0,01$; ** $-\alpha = 0,05$; * $-\alpha = 0,1$.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Warto zwrócić uwagę na dwie bariery, które choć wykazują słabą zależność od stopy wzrostu PKB, nasilają się wraz z poprawą sytuacji gospodarczej, a przy jej pogorszeniu ulegają zmniejszeniu. Powyższą dodatnią zależność z podstawowym wskaźnikiem sytuacji makroekonomicznej kraju wykazuje konkurencja firm krajowych oraz niedobór wykwalifikowanych pracowników.

Zidentyfikowane zostały ponadto trzy bariery, których kształtowanie się nie zależało od zmian sytuacji gospodarczej. Były to: konkurencja firm zagranicznych, trudności z uzyskaniem kredytu oraz niedobór powierzchni usługowej i/lub wyposażenia. Uzyskane współczynniki korelacji Pearsona w ich przypadku potwierdzają brak związku ze stopą wzrostu PKB (tabela 1).

Do trzech barier działalności instytucji finansowych, wykazujących najsilniejszy związek z sytuacją całej polskiej gospodarki, należą niespójne przepisy prawne. Analiza kształtowania się odsetka instytucji, w przypadku których występowała ta bariera oraz stopy wzrostu PKB (rysunek 2), wskazuje, że od I kwartału 2006 r. zwiększaniu się tempa wzrostu gospodarczego zasadniczo towarzyszył spadek odsetka instytucji finansowych, dla których niejasne i niespójne przepisy prawne stanowiły utrudnienie w prowadzeniu działalności. Pogorszenie sytuacji gospodarczej prowadziło z kolei do zwiększania się częstości występowania analizowanej bariery. Największy odsetek instytucji, w których czynnik ten postrzegany był jako utrudniający w istotny sposób prowadzenie działalności, każdorazowo występował w okresie najniższego tempa wzrostu gospodarczego.

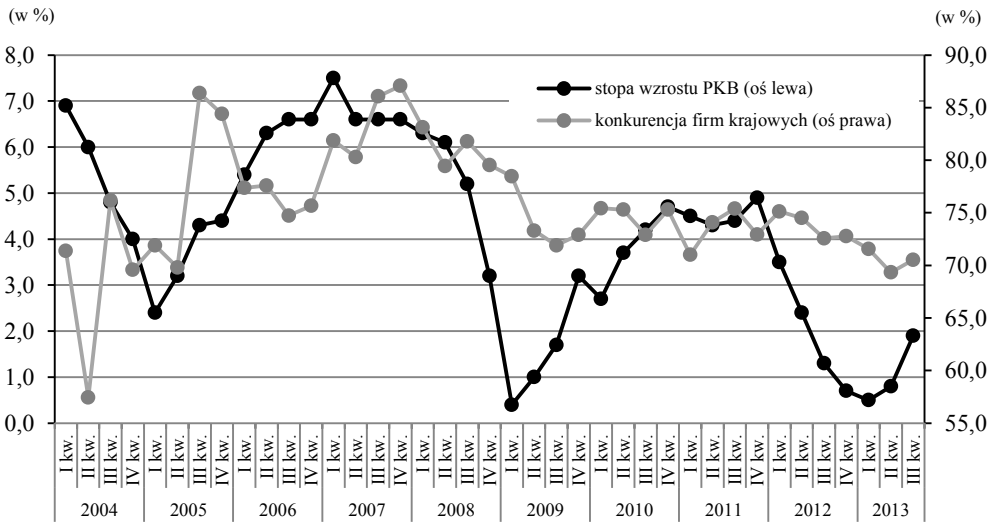

Rys. 2. Kształtowanie się bariery – niejasne i niespójne przepisy prawne na tle stopy wzrostu PKB w okresie I kwartał 2004 – III kwartał 2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Rozpatrując kształtowanie się konkurencji instytucji krajowych, można zauważyć, że w okresie charakteryzującym się relatywnie wysokim tempem wzrostu gospodarczego (od III kwartału 2005 r. do III kwartału 2008) stosunkowo wysoki odsetek przedstawicieli instytucji finansowych (od 74,7% do 87,1%) potwierdzał jej oddziaływanie na prowadzoną działalność (rysunek 3). Równocześnie w okresach bardzo niskiego tempa rozwoju gospodarki odsetek wskazań analizowanej bariery

prowadzenia działalności ulegał niewielkiemu zmniejszeniu. Można zatem wnioskować, że zmiany sytuacji gospodarczej kraju oddziałują na postrzeganie aktywności konkurencji na rynku jako bariery działalności. Jednak biorąc pod uwagę siłę zależności między obiema zmiennymi, należy stwierdzić, że na częstość występowania analizowanej bariery działalności oddziałują również inne czynniki, w tym szczególnie ważne są zapewne te związane bezpośrednio z sektorem finansowym.

Rys. 3. Kształtowanie się bariery – konkurencji firm krajowych na tle stopy wzrostu PKB w okresie I kwartał 2004 – III kwartał 2013

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Znaczny spadek średniego odsetka instytucji finansowych doświadczających trudności z powodu niedostatecznego popytu widoczny jest przy porównaniu kwartałów o niskim tempie wzrostu PKB oraz charakteryzujących się wysokim tempem. W okresach najgorszych pod względem kondycji gospodarki średnio 33,8% jednostek wskazywało na występowanie powyższej bariery, podczas gdy w okresach najlepszych odsetek ten był znacznie niższy i wynosił tylko 16,2%. Można wskazać również dalsze bariery, które nasilają się w obliczu złej sytuacji makroekonomicznej, a przy jej znacznej poprawie ulegają zmniejszeniu. W grupie tej znajdują się: koszty zatrudnienia, wysokie obciążenia na rzecz budżetu, niejasne i niespójne przepisy prawne, niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej oraz kategoria – inne bariery (tabela 2).

Z drugiej strony są także bariery, których przeciętna częstość występowania wzrasta wraz z poprawą sytuacji gospodarczej. Do tej grupy należy konkurencja firm krajowych, która postrzegana była jako czynnik ograniczający działalność podczas kwartałów o niskim tempie wzrostu PKB przeciętnie przez 72,7% przedstawicieli instytucji finansowych, zaś w okresie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego wy-

Tabela 2. Średnia częstość występowania barier prowadzenia działalności w zależności od tempa wzrostu PKB w okresie I kwartał 2004 – III kwartał 2013

Bariery prowadzenia działalności	Tempo wzrostu PKB		
	niskie	średnie	wysokie
Niedostateczny popyt	33,8%	27,7%	16,2%
Koszty zatrudnienia	39,0%	37,2%	35,9%
Wysokie obciążenia na rzecz budżetu	32,9%	29,1%	24,8%
Niejasne i niespójne przepisy prawne	43,6%	36,7%	34,4%
Inne	16,5%	11,3%	4,9%
Niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej*	59,2%	35,2%	-
Niedobór wykwalifikowanych pracowników	14,1%	15,7%	21,2%
Konkurencja firm krajowych	72,7%	74,9%	79,7%
Konkurencja firm zagranicznych	42,8%	41,3%	41,1%
Niedobór powierzchni usługowej i/lub wyposażenia	2,1%	3,5%	2,7%
Trudności z uzyskaniem kredytu	4,2%	9,1%	5,7%

* Bariera działalności „niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej” uwzględniana jest w badaniu GUS od stycznia 2010 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

stępować nieco częściej i była dostrzegana średnio przez 79,7% z nich. Podobne prawidłowości obserwowane są w przypadku czynnika „niedobór wykwalifikowanych pracowników”.

6. Wnioski

W całym okresie objętym analizą barierą utrudniającą działalność największej liczbie instytucji finansowych pozostawała konkurencja firm krajowych. Spośród pozostałych czynników oddziałujących na prowadzoną przez nie działalność uwagę zwraca duże znaczenie konkurencji firm zagranicznych, niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej, a także elementów związanych zarówno z oddziaływaniem państwa (niejasne i niespójne przepisy prawne, wysokie obciążenia na rzecz budżetu), jak i tych odnoszących się do nabywców usług (niedostateczny popyt) i czynnika pracy (koszty zatrudnienia).

Otrzymane wyniki ukazują, że zmiany sytuacji makroekonomicznej w zróżnicowany sposób wpływają na warunki prowadzenia działalności przez instytucje finansowe. Można wskazać czynniki uznawane za bariery prowadzenia działalności, których częstość występowania zwiększyła się wraz z poprawą sytuacji gospodarczej, oraz takie, które występują wówczas rzadziej. Kształtowanie się części barier prowadzenia działalności nie wykazuje natomiast związku z tempem rozwoju gospodarczego.

Literatura

- Albertazzi U., Gambacorta L., *Bank profitability and the business cycle*, Bank of Italy Working Paper No. 601, 2006.
- Alińska A., Pietrzak B. (red.), *Stabilność systemu finansowego – instytucje, instrumenty, uwarunkowania*, CeDeWu, Warszawa 2012.
- Calza A., Gartner C., Sousa J., *Modelling the demand for loans to the private sector in the euro area*, European Central Bank Working Paper no. 55, Frankfurt 2001.
- Garczarczyk J., Skikiewicz R., *Złożone wskaźniki wyprzedzające w prognozowaniu koniunktury na rynku bankowym*, [w:] *Rynek usług finansowych a koniunktura gospodarcza*, red. J. Garczarczyk, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Harasim J., *Bankowość detaliczna w Polsce*, CeDeWu, Warszawa 2005.
- Korenik D., *Konkurencyjność i konkurencja banków polskich od lat dziewięćdziesiątych XX wieku (rynek klientów indywidualnych i gospodarczych)*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2002.
- Księżopolski R., *Zmiany w zarządzaniu działalnością detaliczną banków w Polsce w warunkach kryzysu finansowego*, CeDeWu, Warszawa 2013.
- Miller S., Noulas A., *Portfolio mix and large-bank profitability in the USA*, „Applied Economics” 1997, vol. 29, no. 4.
- Pierścionek Z., *Strategie konkurencji i rozwoju przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003.
- Pietrzak J., *Czynniki przewagi konkurencyjnej na rynku bankowych usług detalicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003.
- Pyka I., Cichorska J., Cichy J., *Portfele aktywów bankowych. Analiza teoretyczno-empiryczna*, CeDeWu, Warszawa 2012.

BARRIERS OF ACTIVITY OF FINANCIAL INSTITUTIONS AGAINST THE BACKGROUND OF CHANGES IN THE ECONOMIC SITUATION OF POLAND

Summary: The article presents the characteristic of development of the main barriers to financial institutions activity and the assessment of their changes against the background of the economic situation of Poland. The most common barrier was a competition from domestic companies. Next, according to the frequency of occurrence, there were the following barriers: uncertainty of general economic situation and competition from foreign companies. The frequency of occurrence of most of the barriers, which were considered in the study, varies with the change of the economic situation of the country, which is confirmed by the results of the correlation analysis. The strength of relationship between variables is varied. The improvement of economic situation of the country results in less frequent negative impact on the activities of financial institutions of such factors as insufficient demand, unclear and inconsistent legislation, the uncertainty of the overall economic situation.

Keywords: financial institutions, barriers of activity, economic situation.